هۆرامان

گۆڤارێوە گرد لایەنەی مانگانەن دەستەو نویسەرا هۆرامانی بەرشکەرو   ژمارە 15 و مانگو 11 و ساڵەو 2008

تارا جاف شیعرو رۆمی کەروونە هۆرامی

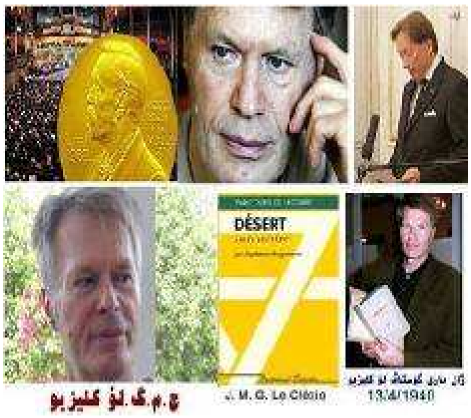

نووسەری فەرەنسی (ج. م .گ. لۆکلیزیۆ) خەڵاتوو نۆبڵێش هورگرت

عوسمان کێمەنەیی نەشتەرگەریوی سەرکۆتەش ئەنجام دا

عادل هۆرامی سیدێوی تازەش تۆمارکەرد

دەستەو نویسەرا

- ئاسو بیارەیی

asso.byari@telia.com

- هەورامان عبدلرحمان

hawramanabdulrahman@hotmail.com

- ئەردەڵان عەبدڵا

ardellen4@yahoo.de

- هەورامان عەلی تۆفیق

Berzi-san@web.de

ناوەخن

1. عوسمان کێمەنەیی نەشتەرگەریوی سەرکۆتەش ئەنجام دا
2. ئارا جاف شیعرو رۆمی کەروونە هۆرامی
3. کۆمەڵیو رۆژهەڵاتناسی فەرەنسی خەریکوو زووانی هۆرامیەنی
4. نووسەری فەرەنسی (ج. م. گ. لۆکلێزیۆ) خەڵاتوو نۆبڵیش هورگرت
5. عادل هۆرامی سیدیۆی تازەش تۆمارکەرد
6. تەویڵی ئاهەنگو ساڵانێش کەرد
7. مام جەلال بە نهێنی ملوونە پەی تەوێڵی
8. تورکیاو ئێران پێوەرێ یانۆ کوردی وێرانکەرانێ و عالەمیش بی دەنگا
9. بەزۆر شوودواو کناچا
10. ئیتروە سێن
11. خەسارەکانی زاراوەی هەورامی لە پێناو ئەنگیزاسیۆنی مۆدێرن)
12. چی گڤەشارستانیەکی گنانەململانی یەکتری
13. ناوەندی ضاك-کۆمیتەی کفري و لیذنەی داکۆکیکار لەئەنفالکراوەکان لەیاداشتێکي نارەزايي دەربرینا.
14. عیراق وڵاتێوە خەیاڵاوین

پەی ئا نویسەرە وەشەویسا کە بابەت و وتارێ پەی گۆڤارۆ هۆرامانی کیانانە:

تکا کەرمێ کە نویستەکاتدا بەپیتەکا یۆنی کورد بنویسدێ، تاکو گرد وانەرێوە تاوۆ گۆڤارەکەیما وانۆوە..!

دەسەو نویسەرا هۆرامانی

عوسمان کێمەنەیی نەشتەرگەریوی ئەنجام دا سەرکۆتەش

مانگی وەڵین گۆرانی واچو هونەرمەندو

مامۆستای گۆرەما عوسمان کێمەنیی ، جە پایتەختوو ئێرانیەنێ ، نەشتەرگەریووی سەرکۆتەش پەی کریا. ئیمە پسە دەستۆ نووسەرا هۆرامانی و گۆڤارو هۆرامانی ، هیوا ساخ وسلامەتی پەی مامۆستای فرە وەشەویستما کەرمینە. هیواداریمنی ، کە بە زووترین کات خاس بووەو، دیسانۆ بە دەنگە بەسۆزەکێش ، شاخەبەرزەکا هۆرامانی لاونۆوە.

تارا جاف شیعرو رۆمی کەروونە هۆرامی

گۆرانی واچو دەنگوەشی گۆرەو هۆرامانی ، خاتوو تارا جاف . تەمارەرەنێ ، کە شیعرەکا شاعیری گۆرە فارسی (ڕۆمی) . کەروونە بە گۆرانی هۆرامی . خاتوو تارا جافە بە گۆڤارەکێماش وات، کە چی ماوەنێ چەنی کۆمەڵێو شاعیرو نووسەرێ هۆرامانی ، خەریکوو ڤارای شیعرەکا رۆمیەنی

پەی زووانو هۆرامی . وە ئێنە بەرهەمو داهاتوو خاتوو تارا خانین. ئیمە پسە دەستۆ نووسەرا هۆرامانی و گۆڤارو هۆرامانی ، دەستوەشیوی فرە جە خانمی هێژاما تارا جاف کەرمینە. وەهیوا سەرکۆتێش پەی خوازمینە.

کۆمەڵیو رۆژهەڵاتناسی فەرەنسی خەریکوو زووانی هۆرامیەنی

سەرچاویو جە هۆرامانۆ واتیمیش پنە ، کە کۆمەڵێو رۆژهەڵاتناسی فەرەنسی ، سەردای هۆرامانیشا کەردەن . پەی ئانەیە کە لێکۆڵینەوە جەزووان و فەرهەنگوو هۆرامانی کەرانێ.

سەرچاوەکە ئانێشە وات ، کەماویوی فرەن دەستشا کەردەن بە پرسیارو قسەکەردەی چەنی خەڵکیو رۆشنبیرا هۆرامانی.

نووسەری فەرەنسی (ج. م. گ. لۆکلیزیۆ) خەڵاتوو نۆبێلش هورگرت

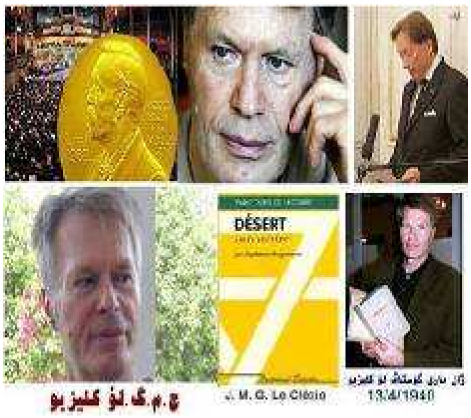

جە روو 10.10.2008 ئەکادیمیاو سوێدی ، خەڵاتوو نۆبڵی پەی ئەدەبیش ئاشکراشکەرد. خەڵاتوو ئیساڵی ، دریا بە نووسەروفەرەنسی(ج. م گ. لۆکلیزیۆ) . لۆکلیزیۆ جە 13.04.1940 جە شارو نیسی جە باشوورو فەرەنسای جە ئەغای بوونە. ماۆ 24 ساڵین خەریکوو نیستەیا. ساڵو 1983 شەهادۆ دکتۆرای سەروو مێژوو مەکسیکای ماروونە . دمایی پسە ماموسای جە زانکۆکانێ دەرس ماچووە. چەندین رۆمان و چیرۆکیش نیستینی. خاسترینشا (1970جەنگ . 1980بیابان. ئەفەریقا 2004) .پەی شێوەیە . فەرەنسا بوو بە خاوەنی چواردەهەمین خەڵاتوو نۆبڵی پەی ئەدەبی. یاگوو ئاماژەیەنێ ، کە نووسەرو 10 ملیۆن کرۆنی سوێدی هورگیروونە. نووسەر خاوەنوو ژنیوە مەغریبی و کناچیوەن. ئیمە هیواداریمنی ، کە ریوو جە رِوا نووسەریوی هۆرامی ، بوو بە خاوەنوو ئەی خەڵاتەیە. هەرچەندە ئی خەڵاتە ماناو گرد چیوی نیا، چونکە فرۆ جە نووسەرەمەزنەکان جیهانی ، ئەی خەڵاتەشا هورنەگیرتەن.

عادل هۆرامی سیدێوی تازەش تۆمارکەرد

هونەرمەندو دەنگوەش هۆرامانی عادل هۆرامی ، بە رۆژنامۆ هەولێریش وات ، کە سیدیوی تازەش بە نامی (ناڵە) تۆمارکەردەن . ئەی سیدیە بریتیا جە 9 گۆرانی. یۆجا گۆرانیا بە نامی (خاڵۆ خاڵۆ) وەن . هەرپسە کاک عادل واتش ،) کە سوودش جەشیعرەکا ماۆستایا مەولەوی ، سیمەنی چایچی) هورگیرتەن .پەی کارو موسیقاش ماۆسا(هێمن حوسێن) یاردیش دان. کارو هونەری ئەی بەرهەمێشە جە لایەنو کاک (ئاکۆ عومەر) سەرپەرشتیکریان . دیارا عادل هۆرامی ، یون جە دەنگە زوڵاڵ و وەشەکا هۆرامانی. ئیمە پسۆ گۆڤارو هۆرامانی ، دەستوەشیوی فرەش چەنە کەرمینە و هیواو سەرکۆتەیەش پەی خوازمینە.

سەرچاوە

رۆژنامەی هەولێر. ژمارە .386 .12.10.2008 .

تەویڵی ئاهەنگو ساڵانێش کەرد

روو 10.10.2008 پەی دووەم ساڵی جە شارۆچکۆ تەوێڵینە ، ئاهەنگو ساڵانێش سازکەرد. کاک ئەیب رۆستەم سەرۆکی مەڵبەندو رۆشنبیری هۆرامانی بە رۆژنامۆ کوردستانی نویش وات

(کە ئینە دووەم ساڵا جە شارۆچکۆ تەوێڵینە ، ئەی ڤیستیڤاڵە سازکریۆ*). هەر چی فیستیڤاڵەنێ 60 خەڵاتی پیشەکشو خەڵکیوی سەرکۆتەی جە فرە بوارانە پیشەکش کریا. دمایش خەڵاتیوە پیشەکەشو کناچیوە پۆلی شەشەمی کریا، کە نمریوی فرە خاسش ئاردەن. جگە ئانێشە کۆمەڵێو ئاهەنگو ڕەشبەڵێکیوی وەش سازکریابی. دمای ئانێشە مامۆسا دکتۆر کەیوان ئازاد مامۆساو زانکۆ سلیمانی ، سیمیناریوش بەنامی (خوێندنەوەیەکی نوێ بۆ مێژووی هەورامان) پیشکەش کەرد. کە خەڵکیوی فرە ئامدۆ سیمنارەکەی بیەبینی.

سەرچاوە

رۆژنامۆ کوردستانی نوێ . ژمارە 4696 .یەک شەممە. 12.10.2008 .

مام جەلال بە نهێنی ملوونە پەی تەوێڵی

رۆژنامۆ هاولاتی جە ژمارۆ 464 . 12.10.2008ئاشکراش کەرد ، کە سەرکۆ عێراقی جەلال تالەبانی ، روو 08.10.2008 ، بە نهێنی سەردای شارۆچکۆ تەوێڵیش کەردەن. هەر پسە رۆژنامەکە واتەنش، کە ئامانجو ئەی سەردایەش ، پەی ئانایە بیەنێ ، کە چەنی وەفدیوی ئێرانی کۆبووە. هەر پسە رۆژنامەکە ئاماژەش پنە دان ، حەمۆ حەمەسەعید و جەمیل هۆرامی هاوسەفەرو مام جەلالی بیەنی. دمای ئانەیێ ، مام جەلال سەردای مەکتەباکا تەوێڵیش کەردەن و چنی چن کەسیوی خەڵکو تەوێڵی کۆبوویەنۆ.

سەرچاوە

http://www.hawlati.info/pdf/2008/10/12/464/1.pdf

تورکیاو ئێران پێوەرێ یانۆ کوردی وێرانکەرانێ و عالەمیش بی دەنگا

ئەردەڵان عەبدوڵلا

ئانه ساڵیوی ڕێکا ، هەردووی حکومەتی فاشیستی ئێران و تورکیای ، بە درندەترین شیوێ پەلامارو کوردستانی ملانه. هەرچی لادەگاو ناوچەکی بنارو قەندیلی هەنێ، بەتەمامەتی سووچیێنێ. هەرچی ڕەزو ملکی هەنێ ، وێران و خاپووری کریێنی. ئەی دووه رژیمه فاشیستێ ، بەهیچ شیویو رەحم و ئینسانیەت نیا مەژگشانێ. رەحم نه بەئینسان ، نەبەئاژەڵ ، نەبەسروشتی مەکەرانێ. گرد رویو بە پیسترین و درندەترین شیوه کوردستان قەسفکریونێ. وەلێ بەهیچ شیوی گوولانەترین رەخنه یان نارەزایی جە عالەمۆ مەژنەومینه. ئاخۆ مەسەلەکی چیش بوونه پیسه عالەم بی دەنگا ؟ توو واچی ئیمەی کورد لا عالەمێو بە بەشەرما بنیارێ؟ خاسا چی سەرو ولاتیوی پسه جۆرجیای گردوو عالەمی ئاماوه وەلاٚم ؟ ئایا چ فەرقیو بەینو کورد و جۆرجیەنێ هەن ؟ ئایا هەردوو ئینسانی نیەنێ؟ ئەی چی سەرو جۆرجی گردو عالەمی سەرزەنشتو رووسیای کەروونە ،جە حالەتیوەنێ ، کە جۆرجیا پەلامارو رووسیاش دا. کەچی کاتیو توورکیاو ئێران قەسفو کوردستانی کەرانێ ، کەس قسی مەکەروونە. توو واز جە عالەمی بێ مۆراڵی بارێ ، ئانه توورکیاو ئێرانیش ئاساییا چونکەتەی ئاڵی دوژمنیمانی، وەلێ خاسا چی حکومەتو کوردستانی بی دەنگا؟ خاسا چی سیتەکان و قەندەیل کوردستان نیەنی؟ ئایا گەر یانۆ کوردیوی جە قەندیل بوو یان هۆلیر ، چ فەرقیووش هەن؟ . گەر کوردیو سەرو کوردبیەی یانەش وێران بوونه ، مشوو حکومەتو کوردستانی بەرگریش چنه کەروونه. کەچی بەداخۆ چ یەکێتی و چ پارتی ، هیچ کامشا سەرو قەسفی درندانەی توورکیای بێ وەلامینی. بە عەکسۆ جیای ئانەیێ دژایەتی ئێران و توورکیای کەرانێ، کەچی کۆتینێ وەسفکەردەی ئاڵیشاو دژایەتی پەککەکە ی کەرانێ. پسه واچی پەکەکەن کوردستانی قەسف کەروونە. دمای ئانیشه ئاروو کوردستان کریان بە یاگۆ دۆڵەمەندکەردەی کۆمپانیای توورکی و ئێرانی . ئاخر ئینه گۆرەترین هەڵەن ، توو بەی دوژمنو ووت دۆڵەمەندو بەهێزتەر کەرینه. ئینه چ سیاسەتیوا ئەی دووه حیزبه پێرەوش کەرانێ ؟. چ گەلیو چیوی پیسشه کەردەن ؟ . بەڕاستی کاتیو ڕووانه گووش پەی هەواڵەکا گیروونێ ، بەتەمامەتی بێزارو پەریشان بوونێ. کاتیو تەماشۆ میدیاکا یەکێتی و پارتی کەرینه ، کە هەر خەریکو رەقس و گۆرانی واتەیەنی ، پسه واچی ئا دەگا و خەڵکێ ، خەڵکوو کیشوەریوی تەری بانێ. بەداخۆ کە گرد وەختیو کورد ، دوژمنو هوش مەژناسوونێ . بەداخۆ گرد وەختیو هەر خەریکو دوژمنایەتی کەردەی یەکتریەنمی.

بەزۆر شووداو كناچا

تاتە و بوژەی

دروس كەردەو ژیانو هامسەری ماف و رەوا و هەر تاكیۆەن كە تەمەنش یاوۆ ژەن ئاوردەی یا شوو كەردەی كە پەیوەندییەوە تایبەتیش پا كەسەیۆ هەن كە با بە ژەن و میرد و یەكتری.

پەوچی رازی بیەو ئا كناچی و كورەیە مەرج و یەكەم و ژیانیشانە . مەكریۆ كەسی تەر جیای كەسیوە تەری قەرارو ژەن ئاوردەی یا شوو پەنە كەردەی بوۆ . ئینە دەس وستەیا جە گولانە ترین و وورد ترین لایەن و ژیان و تاكە كەسی . چەنی ئانەیچە دیاردەو بە زۆر شوو داو كناچا جە مەنتقەو ویمانە هەر مەنەن و تاوو واچو زیاتەر بۆ . وینیۆ دەرەنجام و ئی هەرمانی دماكەوتەیە هامسەرییوە ناشاو دوور جە كامەرانی و پەر جە كیشەو گرفت و جەنگ و هەرا یەخەو ئادووە بەو بەختەیە گیرۆ كە بە بریارو چن كەسانیوە پەی ئی دوەیە یاوۆ كە فرە جار بە تەلاق دای كۆتایش می .

جە مەنتقەو هەورامانیەنە تا ئیسەیچ تاتە یا برا بریارو ئانەیە میا كە كنجیشا شوو بە كی كەرا ئیتر لاشاوە گرنگ نی یا ئا كناجیشا حەز كەرۆ یا نا .

(فەریدی) ژنیوە گەنجەنەو 21 سالی تەمەنشا دماو ئانەیە سەروو ئی مەسەلا قسیما كەردەو رازیەم كەردە كە دەربارەو خراپیەكا بەزۆر شوو داو كناچا باسیوەما پەی كەرۆ كە ویش یووەنە جە قوربانیاو ئی كلتورە كۆنەو كوردەواری . تا منیچ تاوو بە بابەتیوە چی گۆڤارەنە بەشدار بوو . هیچ نەبۆ تاومی پی رازەو ئی خەلكا ئا گرفتەیە كۆتایی پەنە بارمی.

فەریدی باس و ئانەیشە كەرد كەكاتی زاورلی بیەنە یەری والی و برییوشا بیەن تاتەشا مەردەن ئەیاشا بە بیوەژەنی ئی زاورۆلیشا

یاونینی پەنە براكەشا كە گۆرە بیەن تیكەل بە خەلك و هەرمان كەردەی بیەن و خەلكیچ تیكەلشا بیەن. كابرییوە كە ساحب هەرمانە بیەن و راو براكەیش كەردەنۆ كە هەرمانەش پەی كەرۆ بەلام زیاتەر مەبەستش بیەن كە یوە جە والەیەكاش پەی ویش بەدەس بارۆ پەوچی چەنی براو كناچا عال بیەن و زەری خاسش كەردەن كیسەشەرە. كورەیچ فرەو جاری ئەیاو والەكاش ئاگاياری كەردینی كە نانی خاس دروس كەرا چونكە ئارۆ كاك(فلان كەس) میمان مانە پی جۆرە كابرا بی بە گردكەسیما.

روی چەنی براكەیم باسش كەردەبی كە گەرەكشا داواو یوەیما كەرۆ براكەیچم پی داواو كابرایە فرە وەشحال بیەبی و داواش وەنە كەردانی كە مەیا پەی داوایم و مەبۆ هیچ واچونە و مشیۆم رازیە بوو كە شوش پەنە كەرو كە ئاكاتە تازە چواردە ساڵیم بی كابرایچ یانزە سالی جەمن گۆرەتەر بی پەوچی من رازییە نەبینا كە شوش پەنەكەرو چونكە حەز بە رەفتار و تەبیعەتیش نەكەرینا و فرەیچ قینیم چەنەش بی. دماو دە روا جەنگ و هەراو هۆریاو دایوەنەم بە شەقی و مشتە كۆلی و بەسیایۆم شەوە ویارنینا و رۆ كەریناوە هەر سورە بینا سەرو ئانەیە كە شوش پەنە نەكەرو پەوچی یاوانی ئانەیە كە ویسۆچنای كۆتایی بە گردوو ئا كیشا مارۆ چی یانەنەلوانی حەمامەكە كەویم سۆچنو ئەیام پەنەش زانانی و نزیكەو دووی سەعاتی قسیش چەنی كەردانی كە مشیۆم هەر شوو كەرو جا با شوو بەكەسیوە كەری كە بەدل و براكەیت بۆ خاستەرا چانەیە كەویت سۆچنی و ویت كەری بەعیبرەت و خەلكی . هەر نەوعی بی دماو قبول كەردەو كوتەك كاری و دژمانە سوكاو شەق

واردەی دانیشا بە کابرای شەلا مەردینا...............

دماو مانگیوە ژیانم وردە وردە تاڵ بی و گرد روی دژمان دای بە ویم و برایم و سوکایەتی پەنە کەردەی خانەوادەیم و تۆریای دەسش پەنە کەرد.یانەو تاتەیمەنە بە شەقی براکەم کیانیمۆ لاو میردەکەیمو میردەکەیچم بەشەقی کەریم بەرۆ. یەری ساڵی ئینە ژیانو من بی تا داوام کەرد جە ئەیام و براکەیم کە یا مشیۆم تەلاقم بوۆ یا ئیتر من تەحەملو ئی ژیانەیمە نەمەنەن و ویم کوشو.

ئیتر براکەیم لوا داواش وەنەکەرد کە تەلاقم بوۆ کابرایچ دماو ئانەیە براکەمش جە گردو ئا هەرمانا کەچەنیش کەردەبی بیبەش کەردو بەرش کەرد.منیچش تەلاقە دا .

ئیسە ئانە چوار ساڵین بە بیوەژەنی فکر جە ژیانو ویەردەو یەری ساڵا سەختی ویم کەروەو خزمەت و ئەیا پیرو بەوبەختیکیم کەرو................ براکەیچم چەنی ژەن و زاورلەو ویش بە ئاسودەیی ژیواو قسی چەنی ئیمە مەکەرا.

ئیترۆ سێن

عەلی ئەشرەفی عەزیز زادە

وزوان یاساخە ن پە یمان فە رهە نگ

گاڵتە جارییە ن بە کوردی دوان

تاونای دۆزی زوان و فە رهە نگ

تە دارە ک دیە ن دوژمن بە سە د رە نگ

لاپە رە ی دیرۆک پە رە ن جە تاوان

سوور و هونینە ن سە رلوتکە و کاوان

ورازیان کە فە ن جە جل و بە رگم

گیرودە ی پە نجە ی کە متار و وە رگم

مە ماران پێنوس مە درانێ نامە

گە ر کە ری باسی بیە ی ناسنامە

خە ڵاتت کریان ئاسیمیلاسیۆن

تاکانە بە شە ن هە م دە سکە وتو تۆن

سە ربە ستی و یاسا مافوگردکە سێن

باهاوارکە رمێ دە ی ئیتر وە سێن

****

بازنە و خرخاڵت قوڵف و کە لە بچە ن

خە ردە ل خۆراکی کۆرپە ی هە ڵە بجە ن

باتیی ئە وینی و شێلای سە رپە نجە

ژوانگە ت بییە ن ژان و ئە شکە نجە

نا رژشان بە سە ن دە سە ی تیرواران

سه روی قامه ت ڕاس چون گه ڵای داران
که وته ن نه ڕوی خاک زه مین که رده ن سوور
بۆنی مه رگ مه یۆ جه نزیک و دور
گه نج هه م چه مه ڕای ته ناف و داره ن
بێده نگی و سکوت مێمانی شاره ن
با وه سبۆ ئیتر وه حشه ت و زیندان
چ خه فه تباره ن مانگی ڕێبه ندان
سه ربه ستی و یاسا مافو گردکه سێن
باهاوار که رمێ ده ی ئیتر وه سێن
****
خاس ئاگاکه ردێ دوژمن و دۆسی
جیاوازی جنسی یا ڕه نگه و پۆسی
هاندای هۆرنیای هه ستی ئایینی
نفره ت وه ش که رده ی په ی ڕق و قینی
سوکی و بێ ڕێزی نه ته وه ی ته ری
له قه شێل که رده یش یا مافیش وه ری
فه قر و هه ژاری و نابه رابه ری
قه د پارێزگاریش چۆوه نه که ری
نه چێرده سه یی و نه کۆیله داری
هه رگیز مل هۆران نه که ری یاری
جه ویرت نه شۆ تاوانی ناکه س
نه وی مل که چی زه ختی باڵاده س
سه ربه ستی و یاسا مافوگرد که سێن
باهاوار که رمێ ده ی ئیتر وه سێن
****
ژه هراوی که رده ی ژینگه ی و ژیانی
سه رچه مه و ژیوای بیه ی ئینسانی
تێکدای سروشتی و لێڵ که رده ی هه وای
خیانه ت که رده ی به جیلو سه وای
تاڵانو کانزاو لێ شاخ و داخی
که ڵک و مه سره فش په ی کۆشک و کاخی
بیابان که رده ی دارستانه کان
وشک که رده و ئاوه و لێ ڕوباره کان
وه رگیری کۆچو باڵنده و مه لی
زیندانی که رده و وه رو سه رکه لی
یانی ماندێلاو حه بس و زیندانی
مێعمارو ئاشتی په ی ئۆجالانی
سه ربه ستی و یاسا مافو گرد که سێن
باهاوار که رمێ ده ی ئیتر وه سێن

هوله ند، 2 ێ سپتامبرو 2008ی

بە نێوی ئەهوورامەزدای مەزن

(خەسارەکانی زاراوەی هەورامی لە پێناو ئەنگیزاسیۆنی مۆدێرن)

ئەحسەن ڕەشیدی(کۆرپەی ناو)

هەرچن مەواچان فارسی شەکەرەن کوردی جە فارسی بەڵ شیرینتەرەن

مەعلوومەن جە دەور دنیای بەد ئەندێش دڵشادەن هەرکەس وە زوانی وێش

لەوەتی کە مارتین لوتر دژ بە یاسای کلیسا ڕاپەڕی و بو بە هۆی پێکهاتنی مەزهەبێك کە بە نێوی پرۆتیستان ناوزەد کرا و پاشانیش کلیسا لە هەمبەر مارتین لوتر و لایەنگرانی هەڵوێستی گرتە بەر و بڕیاری کوشتنی مارتین لوتری لە ژێر گەلاڵەی (ئەنگیزاسیۆن) یان (سرینەوەی بڕواکان)یدا وشەی ئەنگیزاسیۆن هاتە نێو جیهانی سیاسەت و ئەدەبەوە و لە حاڵێکدا لە دوای تێپەڕبوونی ساڵانێکی زۆر بە سەر ئەم ڕووداوگەلە و ڕووداوگەلێکی بەم چەشنە هێشتا زۆر لە وڵاتانی جیهان بە تایبەت ئەو وڵاتانە کە لە سییستەمی (سانترالیزم) یان (متمرکزگەرا) پەیڕەوی دەکەن لە شێوەی ئاکاریان ئەنگیزاسیۆن دەبینـدرێ و هێشتا بە شێوەیەك دەیانەوێ ئەو بڕوایانەی کە لە دایرە یان (جەغزێ) ئەوان بە دەرەوەیە لە ناو ببەین کە دەکرێ بە سەردەمی (ئەنگیزاسیۆنی مودێرن) ناوزەد بکرێ. دیارە نەتەوەی کوردیش یەکێك لەو گەلانەیە کە لە بارودۆخێکی نالەباردا ئەژێ و ئەم مژارە ڕۆڵێکی سەرەکی گێڕاوە لە پانتایی ئەندێشەی کوردی. هاوکات هەوڵەکانیان بۆ بنیادنانی ئەندێشەیێکی سیاسی و فەلسەفەیی و زانستی لە لایەن دەسەڵاتدارانەوە بەرپرچ دراوەتەوە و لە نێوان

ئابلۆقەیەکی (بورکراتی نێودەوڵەتی) گەمارۆیان داوە. ئەمە لە کاتێکدایە کە ئەو گۆشارانە و زەخت کردنە تەنیا یەك بواری نەپێکاوە بەڵکو هەموو لایەن و تەوەرە جیاجیاکانی جڤاکی کوردی وەکوو زمانیشی پڕووزاندوە. شاراوە نیە کە زمان وەکوو فاکتەرێکی سەرەکی ناسنامەی هەرنەتەوەیەکە کە ئەتوانێ: 1) شوێنێك بێ بۆ حەسانەوەی مرۆڤ و هەستی خۆڕاگری و پێوەندی ڕاگرتن لە گەڵ وڵاتانی دیکە و پێوەندی جەماوەر بە یەکەوە. 2)ئەتوانێ ئامرازێك بێ بۆ لەخۆ نامۆ بوون و بێهیوایی بە کۆمەڵ و هەرەس‌هێنانی کۆمەڵگا.   ئەوا ئەگەر ئێمە توانیمان بە ئاگایانەوە بە وره و وزەیەکی پۆڵایییەوە دەسمان درێژ کەین بۆ قەڵەم و نووسین و خۆمان لە نێو خۆمان دۆزیەوە و ئاگاداری ئەو زەختە بین کە لە سەرمان کراوە ئەتوانین زمان وەك فاکتەرێکی گرینگی بوون بپارێزین بەڵام ئەگەر ڕێگەی لاساری بگرینە بەر و من منێك بخەینە ڕێ بۆ نواندنی خۆمان ئەمە کە بڵێین شازین و بە خەروار پیت و ڕستەی بیانی لە کاتی ئاخاوتنمان بێنینە نێو هەڤپەیڤینمان ئەوا ئێمە هەویەی خۆمان ون ئەکەین و دووچاری سەرلێ‌شێواوی دەبین. هەڵبەت شایەنی وتنە کە دەسەڵاتی سەرەوەیی لە نێوان هەردو ئەو خاڵە پۆزەتیڤ و نگەتیڤانە ئەتوانێ

ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبێ. دەسەڵات هەم ئەتوانێ کەرەسەیەك بێ بۆ پاراستن و هەمیش ئەتوانێ لەمپەرێك و کۆسپێك بێ لەسەر ڕێگەی بەرەوپێش چوونی زمان. دوان لە سەر زمان و ئەو هۆکارانەی کە ئەبنە هۆی لە کیس‌چوونی یان بەرەوپێش چوونی ڕەنگە زۆر ئەستەم بێ و گونجاو نیە کە لە م کورتە وتارەدا زۆرتر لە سەری بڕۆین. من نامەوێ زۆرتر لە سەر ئەم مەسەلەیە بدوێم. ئەمەوێ لە سەر خەسارەکانی زاراوەی هەورامی لە پێناو ئەنگیزاسیۆنی مودێرن لەم سەردەمەرا بدوێم. ڕەنگە ئەو خەسارانەیش کە شێوەزاری کوردی هەورامانی ڕووبەڕوویان دەبێتەوە زۆرتر لەم ئەگەرانە بن کە لێرەدا دەیانخەمە بەر باس. یەکەم شتێ وەك لافاوێکی گەورە و بەهێز لەم ئاستەدا دێتە بەرچاو زمانی فارسی وەك دەسەڵاتێك بۆ زەوت کردنی زمانی هەموو نەتەوەکانی ئێرانە. زمانی فارسی ئێستا کە بە زمانی یەکگرتووی هەموو چین و توێژەکانی ئێرانی یان ئەوانەی کە لە چوارچێوەی سنووری ئێراندان دەناسرێ. لە خودی خۆیدا ئەم زمانە یەکگرتووە بۆ پەیوەندی سەرجەم جەماوەری ئێرانی سەرەڕای ئەوەی کە لە پتانسییلێکی زۆر بەهرەوەرە شتێکی پێویستە بەڵام کاتێ دەسەڵات ئەم زمانەی وەك گورزێکی سەرکوتکەر وەك کەرەسەیەك بۆ تواندنەوە بە کار دێنێ نە تەنیا ئەم زمانە نابێتە هۆی یەکسانی و تەبایی نێو جەماوەری ئێران بەڵکو زەبرێکی کوشەندەیە بۆ هەموو ئتنیکەکانی ئێران. ئێمە کاتێ دەڵێین ئێران، نەخشەی سنوورەکانی ئێرانمان بە هەموو جەماوەریەوە دێتە بەر چاو. بەڵام کاتێ دێینە ناو جەماوەرەوە و گەرەکمانبێت ئاوڕێك لە زمانەوانی ئێرانی بدەینەوە تەنیا شتێك کە بەرچاوە زمانی فارسیە و زمانی کەمیینەکان خراوەتە نێو کۆڵانی بێدەنگی و ئەگەر بۆیان بکرێتن لە چاو تروکانێکدا لە بەینی ئەبەن. ئەم چەوساندنەوەیە وەکوو مێژوو ئەڵێ: لە ساڵی 1304ی هەتاوی لە لایەن ڕەزاشای پەهلەویەوە دەستی پێ کرد. لەو زەمانەرا ڕەزاشا بە پاڵپشتی هێزی چەکداریەوە بە لاسایی کردنەوەی ئەتاتۆرك کە ئەویش لە ڕۆژئاوا بەڵام بە شێوەیەکی نادیمۆکراتانە وەریان گرتبوو دەیەویست ئێرانێکی یەك‌ڕەنگ و یەك‌زمان دەستەبەر کات. ئەگەرچی ساڵانێك بە سەر ئەم کارەساتەدا تێدەپەڕێ بەڵام هێشتا بە شێوەگەلێکی مۆدێرنتر و مەزنتر ئەم پرۆژەیە هەر لە ئارادایە و ئەیانەوێ لە ژێر ڕستەی ئێرانیی ڕەسەن دامبپۆشن. بەم پێیە زمانی فارسی ئەبێتە خاوەن‌ماڵی ئارییاییەکان و وەك دەسەڵاتێك بۆ زەوت کردنی ئتنیکەکانی ئێران بەکار ئەبرئرێ. لێرەدا دەمەوێ پرسیارێك ئاراستەی بیسەران و خوێنەران بکەم. ئایا من کە بە کوردێکی وڵاتپارێز و سنووردارێکی سەربەرز و قارەمان دەناسرێم یان بۆ برا ئازەریەکەی من و هەروەها بۆ بەلووچ و ئەرەب و سەرجەم قەومەکانی ئێران هەر هەمان وشەگەل دووپات دەبنەوە. بۆ، بۆمان نیە لە پاڵ زمانی یەکگرتووی ئێرانی کە هەمان فارسیە لە زمانی خۆمان ئاگا بین و بخوێنین؟ لە زمانی زگماکی خۆمان بەهرە ببەین؟ ئەمەیش بەڕای من بەرنامەیەکی داڕێژراوە و خاوەن سیستەمێکی ڕێك و پێکە کە لە لایەن سەزارەکانەوە بەڕێوە ئەچێ. لەوکاتەدا میللەتەکانی ئەفریقایی و ئوروپایی و ئاسیایی کە هیچ پەیوەندیەکی نەسبی یان سەببی‌یان لە گەڵ ئێراندا نیە

بۆیان هەیە کە زمانەکانیان لە باشترین زانکۆکانی ئێران بخوێندرێن؟ منیش ئێرانیم و بۆ تۆمارکردنی ئێرانی بوونی خۆم ئەبێ داب و نەریتم بە تایبەت زمانەکەم بپارێزم. بەڕاستی گەر بمانەوێ نەتەوەیەك بناسین دەبێ زمان و ئەدەبی ئەو نەتەوەیە بناسین جا ئەگەر نەتەوەیەك زمانی نەما ئیتر هیچ شتێکی بۆ گوتن نیە وەکو مرۆڤێکی بێ ئێسقان دەمێنێتەوە. سەبارەت بە زاراوەی سۆرانییش گوایە هندێك پێیان وایە کە زۆرتر لە زمانی فارسی زاراوەی سۆرانی یان موکریانی ئەبێتە هۆی لە بەین چوونی شێوەزاری هەورامی. بەڵام ئایا ئەو کەسانە هیچ کات بیریان لەوە کردۆتەوە کە زاراوەی سۆرانی دەتوانێ ببێ بە پاڵپشتێکی پتەو بۆ زاراوەی هەورامی؟ ئەڵێن ئەوان دەسەڵاتێکی (سیاسی) و (نزامی)یان لە پشتەوەیە کە ئەتوانن هەر بەو دەسەڵاتەوە لە ڕێگەگەلێکی وەك ئابووری و تێکنۆلۆژیاییەوە بەردەوام بۆ پێشەوەچوون و پەرەسەندنی زاراوەکەیان هەوڵ بدەن. ئەمە لە کاتێکدایە لە هەقێقەتێکی تەواو دیاردا ئەو کەسانە خۆیان گێل ئەکەن. ئاشکرایە لە هەر شوێنێکی ئەم خاکەدا ئەگەر هات و دەسەڵاتێکیان بە دەست هێنا نە دەسەڵاتی (سۆران)ە و نە دەسەڵاتی ()کرمانج)ە و نە هی ئاونی دیکەیە. دەسەڵات هەر یەك دەسەڵاتە و دڵنیام ئەوانەیش کە لە سەرەوەن دڵیان بۆ هەموو جەماوەر لێ ئەدا. ئەوانەش وا بە دووی بیانو گرتندا وێڵن ئەزانن کە بۆیان نالوێ کە لە نێو کۆمەڵگای کوردی شاز ببن بە دووی پیلانێکدان هەتا بۆ بەرزبوونەوەی خۆیان مانۆڕێك ساز بکەن. (ئەزانن دەمیان ناگاتێ ئەڵێن بۆیان ترشەو ناخورێ) ئایا بیریان لەوە کردوەتەوە تا ڕادەیەکی

زۆر ئەم بۆچوونەیان هەڵەیە و ئەم پرسەیە دەتوانێ زیانێکی قەرەبوو نەکراوەی بەدواوە بێت؟ بەم جۆرە نە تەنیا ژانێك لە ئێشەکانی نیشتمان کەم ناکەنەوە بەڵکوو دەبنە هۆی بە دەستەوەدانی بیانو بۆ نەیاران و بیانیەکان. ئایا ناکرێ ئێستە کە شێوەزاری هەورامی گەشە سەندنێکی ئەوتۆی نیە و هندێك وشەی ڕەسەنی کوردی هەورامانی بە هۆی رابوردنی زەمەن پاشان لە بێدەسەڵاتی ئێمەدا لە بیر چوونەتەوە بە بێ ئەوەی کە لە زمانە بیانیەکان وەکوو عەرەبی و فارسی و تورکی بۆ پڕکردنەوەی ئەم بۆشاییە کەڵك وەربگرین لە زاراوەی سۆرانی کە لە هەر بوارێکەوە نزیکترە کەڵك وەربگرین. من لە براکەی خۆم باشترە شتێك قەرز بکەم هەتا ئەوەی لە هاوماڵەکەم. دووەم شتێك کە بەرچاوە کێشەیەکە بە نێوی کێشەی سنوور، لە 1514ی (ز) لەو کاتەوە کە کوردستان لە نێوان دوو زلهێزی ئەو سەردەمە یانی حکوومەتی سونی مەزهەبی عۆسمانی و حکوومەتی شیعەمەزهەبی سەفەوی دابەش دەبێ و پاشانیش بە کۆتایی هاتنی شەڕی هەوەڵی جیهانی و سەرهەڵدانی دەوڵەت نەتەوەکان هەتا ئێستە و ئەم سەردەمە بە دەستی ئەم کێشەیەوە دەناڵێنین. ساڵهایە پانتورکیستەکان و پانعەرەبیستەکان بە دووی لاواز بوونی ئێمەدان و دەیانەوێ بە هەر شێوەیەك بووبێتن لە ناو خۆیاندا ئێمە بتوێننەوە. ئەم گوشارانە تەنیا جەغزی پۆلۆتیکی نەگرتۆتە بەر بەڵکوو دۆخی فەرهەنگیشی گرتۆتەبەر. هەر لەم قەیرانانەدا زمان و ئەدەبی کوردیش پەلپەل دەبێ. تەمەنێکی زۆر زۆر بە سەر دابەش بوونمان تێپەڕ دەبێ، زەمەن ناوەستێ و هەر لە چرکەدایە هەر ئەم

رابوردنی زەمەنە دەبێتە هۆی غەریب بوونی ئەم زاراوانە و دەبێتە هۆی ئەوە کە زێدەتر لە یەك دوور بین و بە جێ تێکەڵاو بوونمان لە یەکتردا خەریکە لە ناو فەرهەنگی گەلێکی بیانیدا دەتوێنەوە. ئەم دوور بوونەمان لە یەکتر و نەبوونی پەیوەندی لە نێوانماندا کۆستێکی گەورەیە کە بە سەر زمانی کوردیدا هاتوە. بۆ وێنە سەیدی هەورامی لە سەدەی نۆیەمی کۆچیدا بە (مـن)ی گوتووە (ئەز) یان لە پیتی (ژ) زۆر کەڵکی وەرگرتووە ئەو پیتە واتە (ژ) یەکی کە هەتا (لۆرستان) و (خۆرەم ئاوا) لە سەدەکانی پێشوودا بە کاریان هێناوە. یان پیتی (ڤ): ئەم (ڤ)یە هەموو کات نیشانەی یەکگرتنی زاراوەکانی کوردی بووە. بە سرنجدان بە هەڤپەیڤێنی کوردەکانی هەورامان ئەم ڕاستیەمان بۆ دەچەسپێ.

(ئەز ئۆرومون مکانم بێ وڵاتم سەروو پیری خوای گێرتەن خەڵاتم)

(ئەز)ێك کە ئێستا تەنیا ئەتوانین لە (زازاکان) و (کرمانجەکان)ی باکووری ببیسین. هەروەها کاتێ کوردێکی کرمانجی دەڵێ: ئەم شەڤ شەڤێ بیرهاتنا غەما منە نزیکایەتییێکی زۆر هەست دەکەن لە نێوان زاراوەکانی دیکەی کوردی بە تایبەت هەورامی و سۆرانی. هەورامیەکە دەڵێ: ئێشەو شەوەو ویرئاماو غەمو منا. هەروەها سۆرانیەکەش دەڵێ: ئەم شەو شەوی بیرهاتنی غەمی منە. هەرچەندە زۆرن ئەو ڕستانەی کە بە هۆی تێکەڵاو بوونیان دەگەڵ زمانەکانی فارسی و عەرەبی و تورکیدا کوردانی ئەم پارچە لە ئەو پارچەکەیاندا حاڵی نابن. بەم پێیە یەکێکی‌تر لە گرفتەکانی زاراوەی هەورامی گرفتی سنوورە. هەر ئەم سنوورە بوەتە هۆی ئەمە کە تاکێکی هەورامی لە جێی (بالێش گێرتێوە) بڵێ (پەروازش کەرد) یان بە جێی (بەرشی) بڵێ (فەرارش کەرد) بە جێی (پەپوولە) بڵێ (پەروانە) و سەدان وشە و ڕستەیەکی‌تر کە لێرەدا گونجاو نیە بیانخەمە بەرباس. هەڵبەت شایانی وتنە کە ئەم وشەگەلە لە نێوان مێرمندالان و مندالان و لاوان زۆرتر دەبیندرێ کە ئەگەر وابێت و ئەم مێرمندالانە و مندالانە بە تەمەنی وەنێوکەوتوویی و بەساڵاچوویی بگەیێن شتێکی زۆر لە زاراوەی هەورامیدا نامێنێ. سێیەمین شت کە دەبێ ڕچاو بکرێ کێشەی نەبوونی کەرەسەی ڕاگەیاندنە. ئەم کێشەیشە خەسارێکی گەورەیە بۆ باغی زمانی کوردی. ئێستا کە سەردەمی مۆدێرنیتەیە زۆر لە وڵاتانی جیهان بە گەڕ خستنی هەوڵ و تەقەلایان بۆ پاراستنی زمان و ئەدەب و کولتوریان لە ڕێگەی میدیاکانیانەوە هەنگاوێکی شیاویان بۆ گەشە سەندنیان هەڵێناوە و خۆیان لە کارەساتی نەمان پاراستووە. ئەم سەردەمە کە سەردەمی گوندی جیهانییە و سەدەی بیست و یەکیان بە نێوی سەدەی ڕاگەیاندن ناوزەد کردووە کورد بە گشتی و کوردەیلی هەورامانی بە تایبەتی لەم بوارەشدا کەلەلاترین و بێ دەسەڵاتترین مرۆڤگەلی سەرزەوینن. هەمیشە حکوومەتانی تۆتالیتری سانترالیستی کە دەسەڵاتیان زاڵ بووە بە سەر کەمیینەکاندا هەوڵیان داوە لە ڕێگەی جەززاب کردنی بەرنامەی تەلەفزیۆنەکانیان هەر لە بەرنامەی مندالانەوە هەتا ئەو فیلمانەی کە بۆ سەرجەم جەماوەری بڵاو ئەکەنەوە ئەیانەوێ ئەو ئەرزشگەلە کە خواستی خۆیانە لە نێوان جەماوەری ئەقەلییەت

نەهدیینەی کەن ئەو منداڵەی کە ڕوویشتۆتە مدرەسە و خەریکە علم و زانست فێر ئەبێ بەڵام لە یەکەمین پلەی خوێندنیدا لە نێو موحیتێکی غەریب و نائاشنا کە بە زمانێکیتر دەئاخفن خۆی دەبینێتەوە لە واقیعدا زۆربەی ئەو منداڵانە کە لە فەرهەنگی کەمینەدان لە بەر نائاشنایەتی زمان هەست بە نامۆبوونی خۆیان ئەکەن و زۆر جاریش هەڵکەوتووە کە زارۆکی فەرهەنگی کەمینە لە خوێندن پاشگەز بووبێتەوە. دەیەقەیێك سرنج بدەن بۆ سەر وشەی (ئەدا) یان (دایك) ئا ئێستا کە گوتمان (ئەدا) دڵنیام هەمووتان ڕوخساری دایکمان هاتۆتە بەر چاو بەڵام کە وتمان (مادر) تەنیا شکڵی نووسینی و ئەو پیتانەی کە لە ناویدا بەکار هێنراون دێتە بەرچاومان و لە واقیعدا وا هەست دەکەین کە شتێك پێمان زیادی نەکردووە. بەڵام زمانەکەی خۆم واتە وشەی (ئەدا) پڕم ئەکا لە خۆشەویستی و هەست بە بێگانەبوونی خۆم ناکەم و بۆ فێر بوونی زانستم گەلێ چاکترە. بەڕاستی نەبوونی لانیکەم کەناڵێکی سەربەخۆ و چەند سەعاتێك بەرنامە بە شێوەزاری کوردی هەورامانی لە تەلەفزیۆنەکانی ئێران و نەخوێندن بە زمانی زگماکی لە خوێندنگاکان کەلێنێکی گەورەی لە نێو کۆمەڵگای ئێراندا درووست کردووە. (جان لاك) لێکۆڵەری ئینگلیزی دەڵێ: هەموو مرۆڤەکان لە هەمبەر یاسادا یەکسانن. ئەگەر فارس بۆی هەیە چەندین شەبەکەی فارسی بێت و هەموو جۆرە کەرەسەیەکی پەرەپێدراوی لە ژێر دەست بێ بۆ، بۆمنی کوردی سنووڕپارێز و لە هەموو قەومەکانی ئێران ئێرانیتر نییە کە لە یاسای بنەڕەتی ئێراندا کەڵك وەر بگرم؟   چوارەمین شت کە ئەویش دەبێ لە بەرچاو بێ، خۆسانسۆریی و نەبوونی بڕوا و متمانەیە بە خۆمان.

هەمووتان دەزانین کە فەرهەنگ و ئەدەبی کوردی خاوەن پتانسیلێکی باشە بۆ دۆزینەوەی خۆمان. هێشتا شتانێکی زۆر چاکی بۆ ژیانمان هەیە کە دەبێ بەکاریان بێنین و هێشتا نەدۆزراونەتەوە. بە کار نەهێنانی بڕێ لەو شتانەش کە بەرچاوە لە لایەن جەماوەرەوە دەبێتە هۆی لە بیر چوونەوەیان هاوکات رابووردنی زەمەن لەم نێوانەشدا ڕۆڵێکی بەرچاوی هەیە. پێداگری نەکردن لە سەر ئەم کێشەیە بۆتە هۆی پووچەڵبوونی زۆربەی کۆمەڵگاکەمان و زۆر جاریش هەیە کە لە شەقام و کۆڵانەکاندا بیستوومانە ئاخۆ ئێمەی کورد چیمان هەیە؟ بەڕاستی هەنووکە ئیشمە لەباری ناسینی خۆمان گرفتمان هەیە. ئایا ئەمە کە بڵێین من کوڕی فلانەکەسم یان لە دایك بووی فلانە گوند یا ن فلانە شارم و ژمارەی ناسنامەکەم ئەوەندەیە بۆ ناسینمان بەسە؟ یان دەبێ لە بواری سایکۆلۆژیەوە بڕوێنە ناو خۆمان و ئەو شتانە کە پێداویستی ڕۆحمانن لێیان بکۆڵینەوە؟ جەماوەری هەورامی بە هۆی کێشەی ئابووری ژیانیان بەردەوام خەریکی پڕکردنی کەلێنی ماددییانن و بە بایەخ نەدان بە چەمکی فەرهەنگ زمانەکەیان خەریکە پووچەڵ دەبێ. ماکسیم گۆرکی نووسەری بەناوبانگی ڕووسی ئەڵێ ئامانجی ئەدەبیات ئەبێ چی بێ؟ هەروەها خۆی لە وەڵامدا ئەڵێ: ئامانجی ئەدەبیات ناسینی خۆمان بە خۆمانە. خۆسانسۆری ئێمە بۆتە هۆی ونبوونی خۆمان لە نێو کۆمەڵگاکەمان و هاوکات ونبوونی ئەو فەرهەنگە و ئەدەبیاتە کە لە ناویدا گەورە بووین.   پێنجەمین شت کە ئەز دەمەوێ بیخەمە بەرباس و ئاشکراکردن نە نووسینە بە

زمانی زگماکی و هاوکات بایەخ نەدان بە نووسینی هەورامی. کاتێك زارۆكێك لە باوەشی دایكێك ئەژی سەرەڕای ئەو هەموو ئازارەی کە بۆ دایکی بووە نابێ کاتێك کە گەورە بوو بە ڕوویدا نەڕوانێ. ئێمە هەمووومان بەرپرسین، بەرپرسی زمان و کولتوور و فەرهەنگ و داب و نەریتی خۆمان. ئەو داب و نەریتەی کە ساڵهای ساڵ لە ناویدا ژیاوین ئەو فەرهەنگ و زمانەی کە پێیدا قسە ئەکەین بەڵام پێی نانووسین. هەڵبەت لێرەدا مەبەستم ئەوە نیە کە نابێ و هیچ کەس بۆی نیە کە بێجگە لە کوردی شتێکی دیکە بنووسێ. تەنیا ئەڵێم ئێمە بەرپرسین سەبارەت بە هەموو چەمکەکانی فەرهەنگی کولتووری خۆمان. ئەدەبی کوردی هەورامانی لە زەمەنێکدا هێندە بەربڵاو و خاوەن شکۆیێکی ئەوتۆیی بووە کە هەموو شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەت کرماشان و ئەردەڵانی گرتبووە بەر. کە ببو بە زمانی پێوەری دەرباری ئەردەڵان بەڵگە سەلێندراویش بۆ ئەم ئیدعایە شێعرەکانی خاتوو مەستوورەی ئەردەڵان و مەلا پەرێشانی دینەوەری و زۆربەی شاعیرانی ئەو سەردەمەن لە نێو پارێزگاکانی کرماشان و ئەردەڵان. تەنانەت شێوەزاری هەورامی لە کۆندا هێندە بەربڵاو بووە کە زۆربەی شاعیرە کۆنەکانی لۆڕسان و خورەم ئاوای ئەو زەمانە پێی شێعریان گوتووە وەکوو بابا لوڕی لۆڕسانی، باباحاتەمی لۆڕسانی. ئێستاش ئەگەر بمانەوێ بەراوەردێك لە سەر زاراوەی هەورامی لە گەڵ نووسینی ئەو سەردەمەدا بە پێی پەرەپێدراوی کەرەسەی ئەمڕۆیی بکەین بە حەقیقەت دەبینین زۆر لاوازتر بووە. ئاخر کاتێ دەیخوێنینەوە کە بناغەی شێعری کوردی بە هەورامی دەست پێ دەکا بۆ دەبێ منی هەورامی بە لاوەنانی ئەم زاراوە شیرینە ببمە هۆی کەم دەرەتانی و لاواز بوونی و لەو کاتەشدا هانا بردن بۆ زمانی بیانی. ئەگەر وا ئەمڕۆ دەبینین کە لقی هەورامی لە نێوان لقەکانی دیکەی کوردی گەشەی نەکردووە دڵنیابن زۆربەی هەرەزۆری دەگەڕێتەوە سەر مەکتووب نەبوونی ئەم زاراوەیە بە تایبەت لە بواری پەخشان نووسیندا. دیارە ئەمەش ئەرکی سەرشانی هەموو کوردێکی بەشەرەف و وڵات پارێزە، ئەرکی سەرشانی هەر کوردێکە چ لە باکوور چ لە ڕۆژئاوا و چ لە باشوور و چ لە ڕۆژهەڵاتی ئەم سەرزەمینە لە خاچدراوە.

ژێدەرەکان:

1) کتێبی دەرسیی تاریخ ساڵی یەکەمی دەبیرستان.

2)ئامانجی ئەدەبیات، ماکسیم گورکی.

3)جوگرافیای ئەدەبی هەورامی. حەمەڕەشی ئەمینی.

4)خوێندنەوەیەکی خێرای مێژووی هاوچەرخی هەورامان (نیعمەت ڕەحمانی)

5) زبان عرصه هویتزایی و هویتزدایی (یونس رجایی)

6) دیوانی سەیدی هەورامی

چی گڤەشارستانیەکی گنانەململانی یەکتری

هۆرامان عبدالرحمان/ سوید/ لوند/ 13/10/2008/

جەبەشی وەڵینەنەباسو گڤەکلتورەکاو جیهانیما کەردکەجەنی بەشیویوی ڕەنگاو ڕەنگ جیهانشا پۆژنانەرە. وەهەریو چا گڤەکلتورا مەردمیوی تایبەت بەویش جەوی گیرو، کەبریو کاراکتەری تایبەتیی جەیەکتری جیێشاکەراوە. چی نویسیاو واریەنەئیجارەوەڵامو ئاپرسیاری جەویگیرو کەئی گڤەکلتوری چی گنانەگیژاوەو تننوتیژی چەنی یەکتری جەئاییندەنە؟

ئاشنایی پیداکەردەی شارستانیەکا چەنی یەکتری جەئاییندەنەفرەتەر بوو وەروزگاریویچ میوەرۆ جەئاییندەیچەنەشکڵەکەشجەئەنجامو جموجوڵو دلی (دلەجموجوڵو) بەینو 7 ـ 8 شارستانیان بەشیویوی بەرفراوان . ئا شارستانییچەکەهۆنتینگتون بەگڤەو کلتورا نامیشبەرو بریتیینی جەگڤەکلتورو روئاوای، چینی، یابانی، ئیسلامی، هیندویسی،سلاڤی ـ ئورتودوکسی، وەئەمریکای لاتینی، وەرەنگبویچ گڤەکلتورو ئەفریقای. چا تننوتیژی جددی ئاییندەی گنو بەینو خەتەو سنورو ئی گڤەشارستانیا. چی ئی تننوتیژیو ئاژاوی دروسیبا وەئی مەسەلی چی پیسشەپەنەمیٚ؟ هۆنتینگتون بەشش 6 هۆکاری تایبەتیی وەڵامو ئی پرسیاری مدوڤە.

یەکەم: گڤەشارستانیەکی گنانەدلی تننوتیژی چەنی یەکتری، چونکە جیاوازی بەینو کلتورەکا هیچ حەقیقەتیواو هەن، بەڵکو ئی جیاوازیچەفرەبنەرەتیا جەدیرزەمانۆ وجودش بیەن . هۆنتینگتون ئی جیاوازیی کلتورا کەبیەن هۆکارو تننوتیژی جەتاریخو کونو تازەو مرۆڤیەنەشیکەروڤەو ماچو: چونکەشارستانیەکی ویشا جەیەکتری جیاکەراوەبەمیژوو، بەزڤان، بەشیوەی دەرونی، بەکەرەسەکلتوریەکاشا، بەترادیشون، وەجەگردی گرنگتەر بەئاییینەکاشا. ئاد نمونەسەرو ئا قساشەماروڤەو ماچو: مرۆڤەکی دلی شارستانیەجیاوازەکانەپەیلوێ جیاوازیشا هەنی مەسەلەن سەرو پەیوەندی بەینو خوایو مرۆڤی، پەیلوێ جیاوازیشا هەنی سەرو پەیوەندی بەینو تاکیو کۆمەڵی، سەرو بەینو هاموەلاتیو دەوڵەتی، سەرو پەیوەندی بەینو زاروڵەییو ئەداوتاتەی.

وەهەرپاسەئەنەیاوێ جیاوازیشا هەنی دەربارەو ئانەیەکەمرۆڤ کامەمافشاو کامەئەرکشا، وەهەرپاسەمرۆڤەکی ئەنەیاوێ جیاوازیشا هەنی سەرو ئازادیو مەقاماتی ئیجرایی (دەزگا دەوڵەتیەکی) وەهەرپاسەسەرو یەکسانیو دەستوراتو حکمی . ئی پەیلواجیاوازیی سەرو ئی چمکاو فرەتەر چینیشایچەجەزهنو مرۆڤەکانەهەزاران ساڵین هەنی هەرگیز بەشەڤورویو گمی مەبا سەرەو مرۆڤەکانە. ئی جورەئەنەیاوەجیاوازی هەر جەزڤۆن ئەساسیینی و ریشەشا کوانەرەچون ئی ئەنەیاوا جیاوازی پسەئەنەیاوای سەرو ئایدیۆلۆجی سیاسیو سیستەمەسیاسیەجۆراوجۆرەکا نیەنی کەچیوییی تازەبو. چون ئارونەپەیلوێجیاوازی بەماناو تننوتیژی و بەکار ئاردەی زوری نمەیا. بەڵام کریو پیا واچو دلی زەمانەیەنەجیاوازی شارستانیەکا بیەن باییسو تننوتیژی دریژخایەنیو وەحشەتناکی کەئارویچ رەنگەش دیٚنۆ جەگرد ئاستیوەنە.

دووەم: شارستانیەکی گنانەدلی تننوتیژی چونکە جیهان خەریکا گولانەبیەنۆ وەزیاتەریچ چرتەربوڤە. ئینەیچەبو بەهۆکارگەلیو کەپەیوەندیەکی بەینو مرۆڤەکا جەکلتورەجیاوازەکانەفرەتەریبا. کاتیو ئاستو

پەیوەندی کلتورەکا بەرزبیەیۆ ئیتر هوشیاری دەربارەو کلتوراو یەکتری ویشمرمانو وەدماجار زانیاریی و هەستکەردەی بەجیاوازیەکا زیاتەر بو وەرانوەرو کلتورەکا، خەڵکەکا. یانی شارستانیەکی مزانا بەیەکتری کەچن جیاوازیشا هەن چەنی یەکتری. ڕەنگبو فەرهەنگو شارستانییوی لا ئەویتەریۆ دماکەوتەبو ، وەهنو ئەویتەریچ لا یوتەریۆ قابلیقبوڵ نەبو وەهتد. پیشیویەیەواش یەواش تننوتیژیی(conflicts) سەرهورمدا. هۆنتینگتون سەرو ئی باسیەبریو نمونیش ئاردینێ و ماچو: کوچکەردەی جەسەراونو ئەفریقایۆ پەی وەڵاتو فەرەنسای ئیشیوی وناوی دوژمنانەوزونەدلی هەستونەستو فەرەنسیەکا، کەچی هەمان کاتەنەکوچکەردەو پۆڵۆنیەئەوروپیەکاتۆلیسکەکا پەی وەلاتەکەیشا قبوڵکەرا، چونکە(پیاخاسینی وەئەوروپیینی). ئەمریکیەکی بەرخوردیوی نەگەتیڤشا هەن یان با خاستەر واچمی حەزمەکەرا بەسەرمایەگوزاری کەردەی یابانیەکا بەڵام پەی کەنەدیەکاو ئەوروپیەکا ئا هەستو بەرخوردەناحەزانەشا کەمتەرا. نمونیوتەر کە(Donald Horowiz) ی ئاردەنۆ کەهۆنتینگتون باسشکەرو ئانەنەکەنەفەریو جەقەبیلەو (ئیبوستامی) کەجەنەیجیریانەبە(ئووەری) مژماریو یان حسیبکریو بەڵام کەمەیو لەندەن پەنەش ماچا (Nygerian) کەچی نیویۆرکەنەپەنەشماچا (neger) کەهەردوی لێوەبەماناو سیاوی مەیو. کەواتەپەیوەندی کلتورەکا چەنی یەکتری ئاستو هوشیاریو، ئەشناسای یەکتری، هەستکەردەی بەکەمو کورتیەکاو یەکتری زیاتەر بەروزو. پۆکەی هەتا دنیا گولانەتەرەبوقەزیاتەر کلتورەکی خاڵەلاوازەکاو یەکتری کەشفکەرا کەبوو بەهۆکارو زیاتەر دورقستەیۆ جیاوازیەکا و مخالەفەتو ناسازگاریەکا کەریخەش دلی تاریخیەنە ویشکوانەرە.

یەرەم : پرۆسەو مودێرنبیەی سیاسی و ئابوری کەباڵشکیشان سەرو گردو جیهانیەرە، ناسنامەو مرۆڤەکاچەنیویش بەرو وەجەیاگەئەسڵیە جوگرافیەکا ویشانەهورشکەنو، دماجار بوبەهۆکارو زاییفبیەی دۆڵەتەکا کەپسەو سەرچاویویەنی پەی ناسنامەو مرۆڤەکا. چی پرۆسەیچەنەجەفرەو بەشەکا جیهانیەنەئایین بۆشاییوی فرەش پەرکەردەنۆ کەفرەو جارا ویش مرمانو پسەجموجوڵەئیسلامیە(فونداامینتالیستەکا). ئی جورەجموجولیچەجەگرد ئایینەکانەوینیو پەی نمونەی دلی ئایینو مەسیحیەنە، جولەکەیەنە، بودیسمیەنە، هیندوییسمیەنە، وەهەرپاسەدلی ئایینو ئیسلامیچەنە. دلی ئی وەڵاتو ئایینانەجموجولی فەنتامەنتالیستەکا فرەچالاکینی پسەو گەنجەکاو، بازرگانەتەحسیلکەردەکاو، ئەندازیارەکاو وەدماجار کاسبکارەئازادەکا کەفرەو جاری دلی چینو دلیراسەو کۆمەڵگایەنەویشا مرمانا.(Weigel (Weorge سەرنجشدان جەبەحسیوشەنەکە" سوخناکەردەو (لاوازکەردەی) سایکولاریزیکەردەی جیهانەنەوەرچەمتەرینو دیاریتەرین نیشانینەدلی پروسەو فارپایو گەشەکەردەی کۆمەڵایەتیەنەچی کۆتایی سەدەو نوزدەیەنە".

بەئاگابیەیۆمەزهەبی هەر پیسە(Gilles Kepel) باسکەرو، بناغیو وەشکەرو پەی ناسنامەی (ویئەشناسی) وەبەرخوردیوی تایبەتیچا کەباڵیکیشو سەرو سنورو دەوڵەتە ناتیونەکارە کەگردو گڤەکلتورەکا (بازنەکلتورەکا) ڕووەو یوگرتەی بەرو. پەی نمونەی بەئاگایی بیەیۆ ئیسلامیە(داعیەکا)، کەگەرەکشانەدینو ئیسلامی باڵیکیشو سەرو گردو جیهانیەرە. یانی ئا یاساو ڕێسا خوایی کەجەشارستانو ئیسلامیەتیەنەهەنی مشوم کریا بەیاساو ڕێسێوی ئینتەرناسیونالی.

چوارەم:

هۆکاری چوارەم کەشارستانیەکا ڕووەو تننوتیژی بەرو ئانەنەکە، گرنگیدریو پا زیادبیەی هوشیاری فەرهەنگیەیە (هوشیاری سەرو خاستەر بەرکۆتەی خاڵەلاوازو بەهیزەکاو یەکتری)جەلاو ڕوئاوایۆ کەئارو پسەو تەنگەژیوی کۆتەنشنەنە. لێقۆ ڕوئاوا ئینا بەرزترین ئاستو دەسەڵاتیەنە، وەجەهەمانکاتیچەنە شارستانە(دلی نەڕوئاوایەکانە) پەیلۆێ تایبەتیی هەنی دژو ئیدەسەڵاتو ڕوئاوایەکەشونەو ڕەگو ریشەیەرەگیلۆ،پەی ئینەیەڕوشنتەر واچمی، پەی نمونەی پیا مژنەقۆ کەنیەتیو هەن دلی خەڵکو غەیرەڕوئاوایانەکەگەرەکشا واچو "گیلایۆ پەی دلی" یانی بریو خەڵکی هەنی ماچا با نەلمی بەر. یان " بەئاسیاییکەردەی" . دەی ئی پەی لقێ دژو دەسەڵاتو کلتورو ڕوئوایەنی. هەرچەنی ڕوژانەئی جورەقسا مژنەومی بەتایبەت دلی یابانیەنەکەگەرەکشا نیا فەرهەنگو، سیاسەتو، ئابوریشا بلوبەرو ویشا، وەهەرپاسەنمونیوتەر پسە(نەهرۆ)ی جەهیندەنەکەئیسەیچ ئیرسو (بەهیندوییسیکەردەکەیش) هیشتای بەکارمێ، هەرپاسەپیا پەی نمونەی مژنەقۆ قسی کریا دەربارەو ناموەفەقبیەی ویرۆکەردەیەو ناشیونالیستەکاو سۆسیالیستەکا، وەهەرپاسەپیا بەئاشکرا نمونەو خاوەرمیانەی وینو وەقسیشا مژنەقمی کەباسی سەرەکیشا سەرو(دیسانبەئیسلامیکەردەیۆ)یا، وەجەسەردەمو BorisJeltsin یەنەگفتوگۆیوی چڕوپڕ کریی دەربارەو (بەئاراستەبەردەی روسیای وەبەئاراستەبەردەیڕوئاوای). جەبەرزتەرین ئاستو دەسەڵاتیەنەئارو ڕوئاوا ڕوبەڕو جیهانیویەنەمدران (چەم) وەراوەرو چەمی) کەگەرەکشا وەفرەئارەزومەندیچا وەتوانایچش هەن کەشکڵیوی تازە بدو بەجیهانی بەشونکۆتەو پەیلواو ئەنەیاوا ویرۆکەردەیۆ (نەڕوئاواییەکا). ڕوشنفکرو سیاسەتزانو لێپرسراوەکی دلی ئی کۆمەڵگاو

غەیرەڕوئاوایانە(نەڕوئاوایی)انەوەڵتەر عادەتەن ئاکەسی بینی کەزیاتەر دەربارەو ڕوئاوای زانینی . ئادی جەدانشگەکاو ,Sandhurst , Oxford, Sorbonne یەنەوانابیشا. قیەمو ئەنایاویۆ چۆنیەتی ویرۆکەردەی ڕوئاوایشا وەرگرتینی وەکەردینیشا بەهنیویشا پۆکەی پسەو مێتودیوی جەکارەکاشانەبەکارشامارا. هەمان کاتیچەنەجەماوەرو وەرووەلاو خەڵکی چی وەلاتانەفرەو جارا بەسەختی کاریگەریشسەرکریان جەلایەنو فەرهەنگەئەسیلەکەیشۆ، بەلام ئیسەخەریکا بەپیچەوانۆ بابیو پانەیەکەئەسلو ویش فارو. فرەو وەلاتانەئی ڕۆشنویرو سیاسەتزانی (ئەلیت)ی گیلای گیلاوەپەی ریشەی بنەڕەتی ویشا کەهەمان کاتەنەپسەو نفوزکەردەی کلتورو ڕوئاوای بەتایبەت کلتوری ئەمریکایی کەنەریتو عورفوعادەتو فەرهەنگەکەیشا خەریکا لوانەنەدلی یاساو ڕیسایشا بەشیویوی فراوان.

پەنجەم: جیاوازی کلتوریو تایمەندیەکیشافرەزەحمەتینی فاریا وەپۆکەی زەحمەتتەرا ڕیککۆتەی سەرو مەسائیلەسیاسیو ئابوریەکا وەزەحمەتتەریچا کەکیشەو بەینیشا چارەکریو بەینو کلتورەکانە. پەی نمونەیجەسۆڤیەتو جارانەکریی یان پیا تاقی جەکۆمۆنیستیۆ بو بەدیموکراتی، یان دۆڵەمەننی با بەهەژاری یان بەپیچەوانۆ، بەلام روسەکی هەرگیز مەبا بەئازەربایجانیی، یان ئازەربایجانیی هەرگیز ناکاویونەمەکریو با بەئەرمەنیی. بەهەرحاڵ پرسیارەی ئەساسیەو تننوتیژیجەچینو کۆمەڵگاییۆ و تا ئایدیۆلۆجیا ئانیبی چاوەختەنەکە(تو سەربەچ لاییویەنی؟) ئینسانەکی تاقینی بەمەیلو ویشا لاییو هورچنا وەهەتتا پیا تاقی جاریوتەر لاکۆ ویچش فارو. بەلام وەختیو باسوگرژیو تننوتیژی بەینو کلتورەکا کەرمی ئا پرسیاری سەریەفاریو بو بە(تو کینی؟)، ئی پرسیاری فرەگۆریو سەختەنەپیا مەتاقو بەهەوەسو ویش فاڕوشو ئیلاو ئۆلاش پەنەکەرو. ئەگەر ئا پرسیاری بەهەڵەوەلام دەیۆ هەر پسەگردیما مزانمی پەی

نمونەی، جەبۆسنیۆ سەرو کاوکاسیەرە(قەفقازیەرە)تا یاڤو سودان ئەگەر بەهەڵەوەڵام دریوقەپسەنەیەک گوڵلەی تەقنیش بەینوچەما. دین بەشیویوی فرەبەرزتەر جەمەسائیلی ئەتنیکیو نەتەوەیی جەویشەنەتاڤو مەردمەکا جەیەکتری جیاکەروڤە. پەی نمونەی ئینسانیو تاڤو نیمەعەرەب بو وەنیمەفەرەنسی وەهەمان کاتیچەنەتاڤو هاوڵاوتی دڤی دەوڵاتا بوو بەڵام فرەفرەزەحمەتا کەتاڤو یەک کاتەنەنیمەکاتۆلیک بو وەنیمەموسڵمان.

وەهۆکاری ششەمو جەکۆتاییەنە ئانەنەکە ، بەناوچەگەریکەردەی ئابوری بەرز بوڤە. یانی گرد هەرێمیو ئابوری ویش گەرەکشا پەیویشبو وەویچش دەسگیرو سەرو ڤازانجو خێروبەرو ناوچەو ویشەرە. پەی نمونەئا گیانەبازرگانیەکەبریوڕاوەسەرو سنورو ناوچەکارە بەرزتەر بوڤە، بەینو 1980 وەیەنەجەئۆروپانەئی گیانەبازرگانیەجە51% بەرزبیۆ پەی 59%ی، جەڕوزیاو ئۆروپایەنەجە33% بەرزبیۆ پەی 37% وەجەئەمریکای سەرینەنەجە32% بەرزبیۆ پەی 36% . ئی دروسکەردەو گیانو هەستو بازرگانیەو ماناو دروسکەردەو بلوکە ئابوریە ناوچەییەکا هەمیشەبەردەوام ئینا بەرزبیەیەنە، وەبو بەهۆکارو ڕاوەشکەردەی و تروقیدای بەئابوریناوچەگەرایەتی کەلێڤۆ بو بەهۆکارو بەرزبیەییۆ هۆشداری فەرهەنگی و زیاتەر بەیەکتر ئەشناسای شارستانەکا وەلاییو تەرۆ بوبەبناغیوی پتەو پەی زیاتەر هامبەشیکەردەی ساحیبکلتوری ویش. یانی هەستیوی (ئیمەو ئادی) دروس بو کەگرکەس حۆڵی پەی ویش مدو. مەسەلەن هاوبەشیەتی ئەورووپی سەرو ئەساسو هاوبەشیەتی کلتوری و مەسیحیەتی مەرزیانەرە. وەپیشرەفتکەردەو (ناوچەبازرگانی ئازادی جەئەمریکای سەرینەنەکەپەنەش ماچا(NAFTA) گردش نزیکی فەرهەنگو مەکسیکایو، ئەمەریکایو، کانادایا کەحاڵیحازر

ئی ناوچەبازرگانیەفرەئینا تروقیەنە. بەڵام ئەگەر تەماشەو یابانی کەرمی وینمی کەفرەپەیش زەحمەتا ناوچیڤی بازرگانی دروسکەرو چەنی ئاسیاوڕوزیای، چونکەیابان پەی ویش یەک فەرهەنگو یەک کۆمەڵگای فرەشازا کەپسەو وەڵاتیوی کەفرەزەحمەتا گونجیایش چەنی خەڵکیتەری. یابان چن خەتی بازرگانیی چەنی ئاسیاوڕوزیای لکەبدو وەهەرچن فرەڤاییمو ڤوڵیچبا ئا خەتی ، مەسائیلی فەرهەنگی گردی هورڕوشنوڤەوەزەحمەتشڤزونەوەگیرەیچ مومکین نەبو ڕیکیچگنو پسەئا ناوچەبازرگانیەیان ئا خەتەبازرگانی و ئابوریا کەئۆروپانەیان ئەمریکایسەرینەنەهەن. کەواتەکلتوریوی هاوبەش بناغەن پەی ڕاوەشکەردەی وەئەوەبەستەیۆ بازرگانیەکا. پەینمونەی هێڵەبازرگانیەکی بەینو کۆمارو چینی و هۆنکۆنگیو، سینگاپوریو و کۆلۆنیاکی چینی وەوەڵاتەئاسیایەشەرڤیەکاتەری فرەئاسان چەنی یەکتری لکەدریا چونکە خاڵەیکلتومشتەرەکەشا هەنەپیڤە. بەڵام ئیسەوەختیو جەنگی سەرد تەمامیان وینمی پردیوەی ئایدیۆلۆجیانی جەبەینو خاڵەکلتوریەمشتەرەکاو تایواندیو چینیدروسبیەن وەخەریکا جەیەکتریچ نزیکی بیینێ. ئەگەر بناغیوی هاوبەشی کلتوری یەک هەلومەرج بوو پەی تیکەڵاوی ئابوری دەیتر پاسەمەزەننەکریو کەبلوکەو ئابوریەو ئی وەڵاتەئاسیاییەشەرڤیا ویشا کیشا دۆرو وەڵاتو چینیەرە، چون ناوچەگەریوی کلتوری وەشارستانیەتیوی خاڵمشتەرەکی نزیکشا پیڤەرەهەن. جا ئی ناوچەگەری ئابوریکەردەیەیان بەواتیوتەر وەشکەردەی بلوکەئابوریەکا پەی هەمیشەی هەنو بیەن کەیوتەرا جەڕاوەشکەردەی پەی تننو تیژی بەینو گڤەشارستانیەکا .

جەگۆڤاری ئاییندەنەزیاتەر دریژەش مدەیمی پەنە، چەمەڕێ بیدی...

ناوەندی چاك-کۆمیتەی کفری و لیژنەی داکۆکیکار لەئەنفالکراوەکان لەیاداشتیَکی نارەزایی دەربریندا.

بۆ/ ئاگادراری راگەیاندنەکان

/ حکومەتی هەریَمی کوردستان

/ وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان

لەژێر دروشمی (مادام بەزیندووی ئەنفالکران، با بە ئیسکەکانیشیان ئەنفال نەکرێَن).

سەرلەبەیانی ئەمرۆ 8ی ئۆکتۆبەر ناوەندی چاك-کۆمیتەی کفری لەگەڵ لیژنەی داکۆکیکار لەئەنفالکراوەکان بەمەبەستی هەلویَست دەربرین و بێ دەنگ نەبوون لەو مەسەلەیە (گۆری بەکۆمەڵی گەرمیانییە ئەنفالکراوەکان)، کۆبوونەوەو یاداشنامەیەکیان دەرکرد.

هەردوولا (ناوەندی چاك-کۆمیتەی کفری و لیژنەی داکۆکیکار لەئەنفاکراوەکان) ری‌ککەوتن لەسەر ئەوەی ئەگەر حکومەتی هەریَم پارەی نییەو ناتوانیَت ئەو ئیَسکانە بهیَنیَتەو زیَدی خۆیان، ئەوا ئیَمە ئامادەین بە کۆمەك و وەرگرتنی یارمەتی لەکەسوکاری ئەنفالکراوەکان بیانهیَنینەوەو ئەو ئەرکە خۆمان دەیگرینە ئەستۆ.

کاك حەسەن ئەندامی ئەو لیژنەیە وتی: پیَمان وایە ئەگەر ئەو ئیَسکانە لەشاری نەجەف هەڵدریَنەوە، ئەوا دوبارە ئەنفالکراونەتەوە.

بەراستی دەبوو و پیَویست بوو لەکۆنگرەی نەجەفدا نویَنەری هەردوو ناوەندی چاك و لیژنەی داکۆکیکار لەئەنفالکراوەکان بانگهیَشت و ئاگادار بوونایەو لەوێ ئامادبوونایە. نویَنەرانی نیَو لیَژنەی داکۆکیکار لەئەنفالکراوەکان وتیان: بۆ دەبیَت هەموو شتیَك بەبێ ئاگاداری ئیَمە ئەنجام بدریَت و ئیَمە ئاگادارنەکریَینەوە پشتگوێ بخریَین، ئیدی لەمەودا بێ دەنگ نابین و نارەزایی خۆمان دەردەبرین. واهەستدەکەین حکومەتی هەریَم خۆیان دەدزنەوە لەو مەسەلانەوە لەئیَمەی کەسوکاری ئەنفالکراوەکانی دەشارنەوە.

دەپرسین ئایا وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان ئەگەر لەم مەسەلانەدا کار نەکات، ئەدی کاری ئەوان چییە؟! کاك حسیَن وتی: من شەش کەسم ئەنفالکراوە ئەگەر حکومەت ئامادە نییە ئیَسکەکانیان بهیَنیَتەوە ئەوا خۆم ئامادەم برۆم بیانهیَنمەوە.

لەکۆتاییدا نالیَین داوا دەکەین، بەڵکو دەڵیَین دەبیَت و پیَویستە حکومەتی هەریَم ئەو ئیَسکانە بهیَننەوە زیَدی خۆیان و ئەرکی سەرشانی حکومەتە بەزووترین کات بەو کارە هەستیَت. بۆیە ئەگەر ئیَوەی حکومەتی هەریَم بێ دەنگ بن و کار لەسەر ئەم مەسەلەیە نەکەن ئەوا، بەهەموو کوردیَکی رادەگەیەنین کەئیَوە حکومەتی دۆستی دوژمنن نەك دۆستی میللەت.

عیراق وڵاتیَوە خەیاڵاوین

هەورامان عەلی تۆفیق

گروەختێ مەردم ویرو خەیاڵ ئاوەڵاکەرو هەردەم دنیَوە قەشەنگ پەی ویش دروست کەرو کەبەردەوام وەرمش پۆوەوینو تا پاجوانیەی کە ریکش وزوو پەنەش ژیوو.. چارۆن تەمەنوو ئیَمە

هەست بەخەم و ئیشەکا ئی دنیێ کەرو چی ولاتەنە ژومی نامیش عیَراقا و وەرم وینمی بە ولاتیَوە میسالی جوان و دەوڵەمەن و سەقامگیرو ئایندەییە لاویما دروست کەرمی ساڵ دماو ساڵی

و ڕوداو گۆڕانکاری دماو گۆڕانکاریەکا پێشبینی خاستەری کەرمی و ئومید بەویما بەخشمی و هیواما ئانەن ژیان و گوزەران ڕووەو فاڕیای ملوو .. ئا ڕۆژگارە سەخت و گرانا کە سەرمابەردی ملا و جارێوەتەر نمەیاوە .

وەختێ تەماشەو نەوەکا وەڵی ویما کەرمی بەهەمان شێوە خواست و داواکاریەکا کە ئارو ئیمە هەنیما بەهەمان جۆر لائایشاچۆ وەرم و خەیاڵەکیما یووگیراوە .. وەختێ باس و نەوت و کانزاو مادەسروشتیەکا ئی ولاتەی کەرمی و وەختێ باس و کشتوکاڵی یا سەروەت و سامانی ئاوی و گیانداری کەرمی ... سەرەڕاو ئینەیە ئی ولاتە خاوەن مێژووێ دوورو درێژو خاوەن شارستانیەتا و ئەشیا بەپاو وەرمەکا ئیمە جەناوچەکەنە ولاتی پلە یەک بیێ .. ئەگەر گێڵمێ بە مێژوو چن ساڵێوە نزیک بەتایبەت دماو جەنگ و جیهانی یەکەمی تا کۆتایی جەنگ و جیهانی دووەمی و دماتەر وریایی دەسەڵات مەلەکیەت جە عیراقەنە و ڕووکەردەی کە جورێوە تازە جەژیانی کە عەسکەرتاریەت و دیکتاتۆریەت و تاک ڕەووی جە دەسەڵاتینە ئامانە کایەوە ، بێ گومان ئینە ئانەی مەیاونوو کە مەلەکیەت خاستەر بیەن ، چونکە گردشا هەمان سەرجاوە و هەمان ئامانج بەسوشابەیەکتریەوە .

بەڵام فاڕیایی عێراقی پەی وڵاتێوە جمهوری تەماموو ژیان و کۆمەڵگای عەرەبی و کوردیش فاڕا .. چونکە هەستی نەتەوایەتی و بەتایبەت شۆڤێنیەتی عەرەبی کەوتەنە تەشەنەکەردەی و ووردەووردە ئامانە مەیدان و جەماوەو 20 ساڵێوەنە چەندین ئینقلاب و فاڕایی دەسەڵاتی بە شرویوە سەربازی ئەنجام دریا ، ئینەج بی بەمایەو نائارامی و شێونایی ژیواو خەڵکو عێراقی و لایەنی کوردی بەتایبەتی جەوەرم وستەی خەڵکو ئیی وڵاتیە و بەخەبەر ئاردەیۆش بە جەنگ و کوشتارو ئاوارەی و ژیوایێ بێ ئایندە .

دماتەر خراپ ترین دەسەڵات کە بە شێوێوە کولی ژیواو وڵاتیش فاڕا ئایج دەسەڵات و بەعسی فاشی کە سیستەمێوە شۆڤینیەتی عەرەبیش مەرزنارەو کەوتەنە دژایەتی کوردی و تاوناێۆ ڕەگەزی نەتەوایەتی ، ئەگەر جی ئیمە پیسە کوردی هەمیشە چیردەستەو داگیرکەرانمی و جەدنێوەنە ژیومی کە ڕوژگارێوە کارەسات و مەینەتی و چەرمەسەری باڵش سەرو ئیی نەتەوەیەرە کیشان و دەسەڵاتە یەک دماو یەکەکا بەهەمان بۆچون و بەرناوە مامەڵەشا چەنی مەسەلەو کوردی کەردەن و هیچ وەختێ ڕاشا نەیان کورد و کەسایەتی کوردی وەرماکا ویش بارونە دی .. ڕاستا کورد جەقوربانی دای درێغیش نەکەردەن و زیاتر جانەی کە پێویستا پەی بەدەست ئاردەی مافەکاش پێشکەش کەردەن چونکە دوژمنەکی بەهیچ جۆرێوە دانشا بەببیەی کوردی نەنیان و بەئایرو ئاسن وەڵام و خواستەکاشا دریووە ..

بەنسبەت ئاروماوە کە گەرەکمانە بەعیراقی مەنمیوە و لایوەتەرو پیسە کوردی کەخاوەن کیان و ویش بوو ، بەڵام ئاستەنگەکی فرەلایەنەنی بەشێوەشا دەرەکی و بەشێوەشا ناوخۆیی کە جەگردی گرنگ تەرا و مشیوم بەوردی کارش پەی کریوو تا جیتەر جە دنیاو خەیاڵ و وەرم ویناینە بەیمی بەرو ، ویر جە سەروەت و سامان و نەوت و داهاتەکا نەکەرمێ چونکە مافە نەتەوەییەکیما مشوم وەڵێنەبا دادماتەر تاومی ویما چەنی ئا داهات و سامانە خەیالاویە گونجنمی.

Hawraman Junral

Guvaro Horamani

Guvarewe manganen Destew Nwisera Horamani bershkero

هۆرامان

Jmare 15 u Mangew 11 u Salew 2008

www.hawramannet.tk